

Донецк: ДонНУ, 2006. – С. 79–83. 7. Савельев Н.Н. Река времени: История глобализации мирового развития. – Краснодар: Пересвет, 2002. – 264 с. 8. Хелд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Д. Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура / Пер. с англ. – М.: Практикс, 2004. – 576 с. 9. Мовсесян А.Г., Огнивцев С.Б. Мировая экономика. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 656 с. 10. <http://bank.gov.ua>. 11. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22 травня 1997 р., № 283/97-ВР// <http://liga.com.ua>.

УДК 658.001.76

О.М. Дімітрова, Н.С. Поповенко

Одеський національний політехнічний університет

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

© Дімітрова О.М., Поповенко Н.С., 2007

Розглянуто основні напрямки інноваційної діяльності промислових підприємств України. Надана інформація щодо стану інноваційної діяльності на українських підприємствах. Викладено рекомендації щодо активізації інноваційних процесів в Україні.

The analysis of main directions of activization of Ukrainian industrial enterprises' innovative activity is made in the article. The information about present state of the innovative activity of Ukrainian enterprises is given. On the basis of research recommendations on development of innovative processes in Ukraine are formed.

Постановка проблеми

У сучасних умовах джерелом нарощування економічного потенціалу держави стають не природні ресурси, а ідеї та засновані на них інновації. Активізація інноваційної діяльності, підвищення її ефективності, визначення та встановлення раціонального поєднання між складовими частинами інноваційного процесу, розширення сфери застосування інновацій та оптимальне планування інноваційної діяльності визначають формування і розвиток інноваційного потенціалу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання інноваційної діяльності досліджуються у низці робіт закордонних та вітчизняних авторів, таких, як: Б. Мільнер, Ю. Вінслав, В. Ландик, Б. Гриньов та інших. Але у науковій літературі недостатньо глибоко розглянуті проблеми формування корпоративних структур, які сприяли би зростанню інноваційного та промислового потенціалу підприємств. У статті розглянуто сучасний стан інноваційних процесів в економіці України. Показано, що в умовах домінуючого впливу на політику держави великих фінансово-промислових груп і відсутності конкурентного тиску в економіці немає реальних стимулів до інноваційної активності. Акцентується увага на необхідності формування корпоративних структур в інноваційній діяльності. Запропоновано декілька перспективних напрямків діяльності щодо розвитку інноваційного потенціалу на корпоративному рівні.

Постановка цілей

Підвищення конкурентоспроможності промисловості за рахунок її технологічного переозброєння і підйому наукомістких галузей виробництва – одна із найактуальніших проблем економіки України. Тому виникає гостра необхідність в отриманні підприємствами доступу до передових технологій. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є опора на власний науково-технологічний потенціал. Але, водночас, такий шлях вимагає подолання цілої низки фінансових та організаційно-управлінських бар'єрів.

Виклад основного матеріалу

Під інноваційною діяльністю розуміють вид економічної діяльності, що пов'язаний з трансформацією ідей (зазвичай результатів наукових досліджень та розробок або інших науково-технічних досягнень) в технологічно нові чи удосконалені продукти (послуги), які впроваджені на

ринку, в нові чи удосконалені технологічні процеси або засоби створення (поширення) послуг, що використовуються у практичній діяльності [3, с. 24].

Одним з найважливіших показників інноваційної активності є частка підприємств, що займаються інноваційною діяльністю. Він дає змогу характеризувати ситуацію загалом. У 1992–1995-х роках частка промислових підприємств, що займалися розробленням та впровадженням нової чи удосконаленої продукції або виробничих процесів становила 20–26 % від загальної кількості промислових підприємств України. У 1997 році питома вага підприємств, що здійснювали інновації, становила вже 17 %, у 2000 році – 18 %, 2003 – 15,1 %, а у 2004 році – лише 12,3 % (рис. 1) [3, с. 25; 5]. Тобто з кожним роком в Україні все менше та менше підприємств займаються інноваційною діяльністю. Для порівняння у країнах Європи цей показник в середньому становить 40–60 % [2, с. 129].

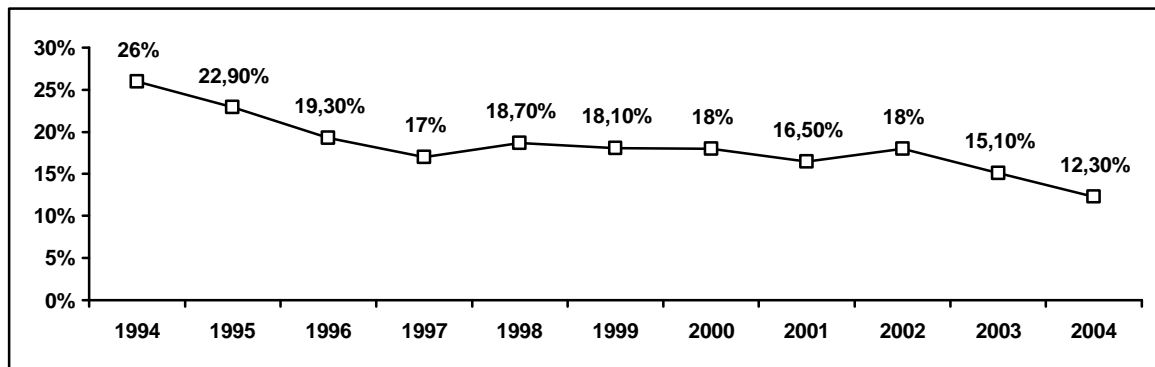

Рис. 1. Динаміка питомої ваги інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств України

Аналіз показників, які характеризують активність підприємств за окремими напрямками інноваційної діяльності, показав, що основним напрямом в Україні залишається придбання та впровадження машин, обладнання та устаткування – 45 % всіх інноваційно активних підприємств, тоді як наукові розробки втратили свій пріоритетний характер для підприємств – 24 %. Маркетинговим дослідженням та рекламі також не приділяється належної уваги – лише 27 % від загальної кількості інноваційно активних підприємств вкладали кошти у цей напрям інноваційної діяльності (рис. 2) [3, с. 25].

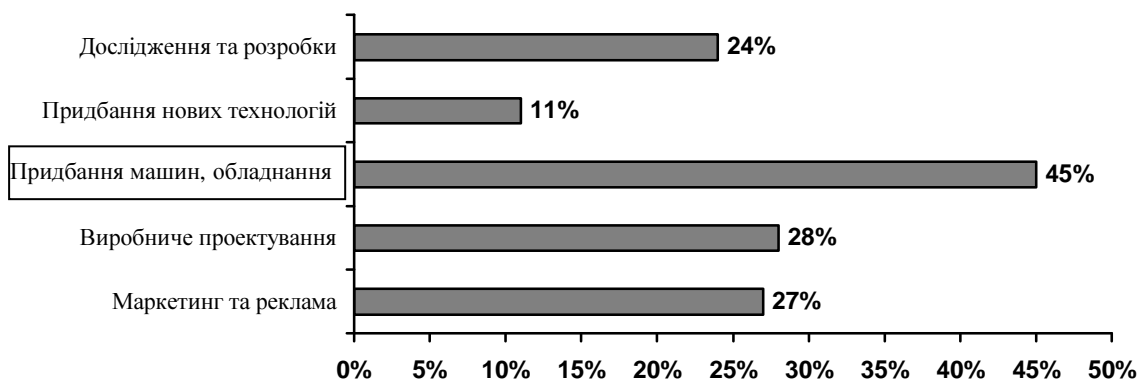

Рис. 2. Структура витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств України на початок 2004 р.

Про негативні тенденції, які простежуються в економіці України, свідчить і те, що багато науково-технічних розробок не знаходять застосування, попит промисловості на вітчизняні технології залишається низьким, український та закордонний капітал практично не інвестується у наукомістке виробництво, а частка країни на світових ринках технологічної продукції залишається дуже малою. Сьогодні у розвинутих країнах світу 85–90 % приросту ВВП припадає на виробництво наукомісткої продукції, економіка ж України розвивається без істотного використання результатів наукових досліджень.

Накопичений світовий досвід показує, що зберегти конкурентоспроможність економіки, подолати всі труднощі фінансування інноваційного процесу та забезпечити поширення технологій і науково-технічних досягнень може лише висококонцентрований капітал. Незважаючи на вимогу ринкової економіки – створення конкурентного середовища – саме велике виробництво формує в сучасній економіці попит і пропозицію на ринку та здатне здійснювати значні науково-дослідні розробки і впровадження нововведень у виробництво. Сучасна світова економіка розвивається у напрямі створення єдиного економічного простору, де головними господарськими суб'єктами стають корпорації, діяльність яких побудована на принципах інтеграції та диверсифікації. Особливо велика роль таких суб'єктів у сфері концентрації та використання високотехнологічного потенціалу як основи інноваційного розвитку економіки.

За нормами вітчизняного законодавства термін “корпорація” застосовується у специфічному значенні – для визначення одного із видів об'єднань підприємств. Ст.3 Закону України “Про підприємства” визначає корпорації як договірні об'єднання, створені на основі сполучення виробничих, наукових та комерційних інтересів, із делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного із учасників [1, с. 69]. Звідси випливають загальні завдання корпоративних структур:

- концентрація інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку економіки, зокрема забезпечення фінансовими ресурсами сфери промислових НДДКР;
- підвищення експортного потенціалу та конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- здійснення прогресивних структурних змін у промисловості та формування раціональних технологічних і коопераційних зв'язків.

Сьогодні у більшості країн корпоративна наука займає перші місця за обсягами витрат і чисельності наукових кадрів, кількістю отриманих патентів, потоком технічних нововведень у вигляді продуктів, процесів та послуг. У більшості розвинутих країн частка витрат корпорацій на науково-дослідні розробки перевищує 65 %, а в середньому по країнах Євросоюзу вона наближена до 70 %. Чисельність наукового персоналу в корпораціях становить понад 60 % кадрового потенціалу науки у більшості розвинених країн [1, с. 72]. Науковий бюджет є помітною статтею витрат більшості сучасних корпорацій. Оскільки дослідження пов'язані з великою невизначеністю і ризиком, то їхнє фінансування, як правило, здійснюється за власні кошти корпорацій. Джерелом фінансування може бути як нерозподілений прибуток, так і доходи, отримані від випуску акцій.

Сьогодні застосування терміна “корпорація” для визначення українських структур великого бізнесу доволі умовне. Корпорації у розвинутих країнах мають багатогалузеву структуру виробничих комплексів та замкнуті цикли виготовлення товарів, як правило, кінцевого попиту. Переважно вони функціонують в наукомістких секторах промисловості. Але не всі ці параметри є характерними для українських великих компаній, тому вони швидше є прототипами корпорацій, що існують в розвинених країнах.

Своєю чергою, ознакою національно-наукового сектору є погіршення механізму взаємодії промислових підприємств із науково-дослідними організаціями та ліквідація власних науково-дослідних і конструкторських підрозділів. Питома вага наукових організацій заводського сектору в Україні на початок 2004 р. становила лише 6 % [5]. Це пов'язано насамперед з тим, що наукові дослідження є першим етапом інноваційного циклу, отже, вони найбільшою мірою віддалені від моменту одержання прибутку. Тому здійснення таких досліджень, пов'язане, як правило, з довгостроковими вкладеннями коштів, які можуть собі дозволити лише компанії, що мають достатній запас ліквідності та платоспроможності для здійснення виробничої діяльності.

У зв'язку з цим створення умов для стабільного розвитку української економіки значною мірою залежить від формування та успішного функціонування великих корпоративних структур, як основних суб'єктів промислової і науково-технологічної політики. В умовах постійного дефіциту державних фінансових ресурсів, що спрямовуються на підтримку та забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності, перенесення основних витрат в цьому секторі на внутрішні можливості великих корпоративних структур – перспективний шлях підтримки та зростання інноваційної активності в усіх галузях промислової діяльності.

Висновки

Для успішної реалізації такої перспективи – створення умов для стабільного розвитку української економіки – необхідно розробити системний механізм взаємодії держави з корпоративним сектором економіки, особливо з його наукомісткою складовою, який дав би змогу стимулювати розвиток всіх етапів інноваційного процесу. Головним завданням держави у цій ситуації має

стати створення необхідних умов та чинників, які стимулювали б корпоративні структури України до створення науково-дослідних розробок, тому що сьогодні більшість великих господарчих суб'єктів не розглядає їх як необхідну складову свого успішного функціонування у ринкових умовах.

Головним об'єктом державної підтримки повинні стати науково-технічні програми корпорацій, відібрані на конкурсній основі. Також в умовах дефіциту бюджету доцільно розробити такі програми підтримки, як державні інвестиції, субсидії, кредити. Обов'язково потрібні такі форми державного стимулювання інноваційної діяльності, як фінансові методи – кредити, пільги оподаткування та нефінансові методи – лізингові компанії, консультаційні фірми.

Перспективи подальших досліджень

Підвищення ефективності виробництва на підприємстві неможливе без широкомасштабного введення новітніх досягнень науки та техніки. Це потребує активної інноваційної стратегії розвитку та активізації внутрішніх резервів реального сектору економіки. У зв'язку з цим останній час у всьому світі все більше уваги приділяється внутрішньокорпоративним дослідженням, оскільки лише потужний науково-дослідний підрозділ підприємства здатний забезпечити випереджувальне перетворення результатів наукових досліджень чи винаходів у нововведення, створюючи тим самим передумови для довгострокової конкурентоспроможності підприємства. Саме інтеграція виробничих, наукових і фінансових структур може забезпечити реалізацію довгострокових виробничих програм і стати одним із найефективніших шляхів збереження та примноження науково-технологічного потенціалу України.

1. Глушко О.О. *Активізація НДДКР у корпораціях: світовий досвід і Україна // Економіка і прогнозування.* – 2005. – №4. – С. 67–80. 2. Гриньов Б.В., Бубенко П.Т., Гусєв В.А. *Проблеми формування інноваційної системи в Україні // Економіка і прогнозування.* – 2004. – №4. – С. 127–138. 3. Жукович І.А., Рьжжкова Ю.О. *Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми // Статистика України.* – 2005. – №1. – С.24–28. 4. Ландик В. *Проведення внутрішньокорпоративних досліджень // Економіст.* – 2001. – №5. – С. 38–42. 5. *Офіційний сайт Комітету статистики України* <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.71:330.322:332.146.2

О.О. Другов, *Л.С. Ноджак

Львівський банківський інститут НБУ

*Національний університет “Львівська політехніка”

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ПОЛІПШЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ РЕГІОНУ (на прикладі Львівщини)

© Другов О.О., Ноджак Л.С., 2007

Розглянуто роль та місце банківської системи у регулюванні інвестиційного клімату регіону. Запропоновано рекомендації стосовно активізації інвестиційної діяльності банків та поліпшення виконання ними обслуговуючих функцій, для цього рекомендовано посилити співпрацю між банками та місцевими органами влади, створити Банк регіонального розвитку, регіональний соціально-інвестиційний банк та сприяти започаткуванню фінансово-інноваційних груп.

The part and the place of the banking system in the investment climate of the region are considered. The recommendation concerning investment activity of the banks increase and improvement of their service function realization are offered. For this, collaboration between banks and local governments must be activated, Bank of the transborder collaboration and regional social-investment bank must be created and finance-innovational groups must be founded.

Постановка проблеми

Поліпшення інвестиційного клімату як на державному, так і на регіональному рівнях є одним із основних завдань, поставлених президентом перед органами державної влади та вагомим